

Jan Sturm

Van de Voorzitter a.i.

Ik verwacht dat deze aflevering van *Moer* ruimschoots voor eind oktober bij de lezeressen zal binnen rollen. Daarom lijkt het me zinnig nog eens de informatie te herhalen over de VON-themabijeenkomst die we 'traditiegetrouw' in het najaar organiseren. Eerst maar datum, tijd en plaats. Noteer die als je dat nog niet gedaan hebt.

De bijeenkomst wordt gehouden op

WOENSDAGMIDDAG

27 OKTOBER 1993

13.30 - 16.30

in de

**Domstadacademie
Koningsbergerstraat
Utrecht**

Aansluitend vindt dan ook de

najaarsledenvergadering

plaats van

16.30 - 18.00

Als je je aanmeldt bij het bureau, krijg je de informatie voor de themabijeenkomst en de vergaderstukken voor de ledenvergadering tijdig toegestuurd.

De Domstadacademie ligt op 9 minuten lopen van de *achteruitgang*, aan het Jaarbeursplein, van het Centraal Station in Utrecht.

Als je de trap afkomt, steek je schuin naar rechts het Jaarbeursplein over; dan steek je de brede verkeersweg over die erlangs loopt (de Croeselaan) en ga je naar rechts. Na ongeveer 50 meter ga je links de Graadt van Roggenweg in. Rechts van je loopt de trambaan. De eerste, beveiligde oversteek ge-

bruik je. Ongeveer in het verlengde daarvan ligt de Koningsbergerstraat. De Domstadacademie ligt aan de linker kant.

Het thema dat het bestuur voor de bijeenkomst vastgesteld heeft, luidt:

LEREN SCHRIJVEN

MET

TEKSTBESPREKINGEN

Ik zal niet de hele toelichting herhalen die in de vorige aflevering van *Moer* heeft gestaan; ik volsta met een bondige samenvatting daarvan, maar ik voeg er nog wat nieuwe informatie aan toe, die ik in de vorige aankondiging niet kwijt kon. Wie alle inhoudelijke informatie op een rijtje wil hebben, moet dus ook de vorige *Moer* raadplegen.

Een *tekstbespreking* (writing conference) is een gesprek dat een leerling-schrijfster van een tekst in wording met een ander voert over een versie van die tekst. Het gesprek kan dus gaan over (een verkenning van) de schrijfpodracht, maar ook over een eerste kladversie van een uitwerking, over latere versies of over de volledig geëditteerde eindversie van de tekst. Die ander kan een docent zijn - voorzover die althans erin slaagt zich 'als lezer' en niet 'als beoordelaar' op te stellen - een oudere medeleerling uit een hogere groep die enige scholing gehad heeft in (de techniek van) tekstbespreken of een medeleerling uit de eigen groep. De inhoud van de tekstbespreking dient als basis voor nieuwe versies van die tekst, behalve natuurlijk als het gaat om een eindversie. Het aantal tekstbesprekingen rond één tekst in wording is onder andere afhankelijk van het aantal versies dat een schrijfster produceert; drie tekstbesprekingen rond een tekst in wording is een gebruikelijk aantal, maar het kunnen er ook meer worden. Eenzelfde opmerking kan gemaakt worden over de duur van tekstbesprekingen: die kan uiteen lopen van een paar minuutjes, bijvoorbeeld in een lagere groep van het basisonderwijs, tot meer dan twee uur, bijvoorbeeld in een groep tweede-jaars studenten aan een universiteit.

Het doel van een tekstbespreking is allereerst om *autonome schrijvers* te 'kweken', dat wil zeggen: schrijvers die kunnen reflecteren op hun schrijfproces en die door dat reflecteren (*meer*) *greep krijgen*

op hun schrijfproces. Ze komen erachter hoe hun schrijfproces verloopt en krijgen zicht op de karakteristieken van de onderdelen van dat proces. Ze leren ook 'technieken' om dat schrijfproces te beïnvloeden.

Die gerichtheid op het schrijfproces kan overigens problemen veroorzaken tijdens de tekstbespreking. Veel docenten en leerlingen zijn gewend vooral op het schrijfprodukt, de geproduceerde tekst, te letten veelal in termen van vormaspecten. Vaak gaan didactische aanpakken uit van de vraag: in welke opzichten wijkt een geproduceerde tekst af van de ideale tekst en hoe kan ik bereiken dat een volgende tekst de ideale tekst beter benadert? Ook aanpakken waarin het herschrijven van eigen teksten een belangrijke rol speelt, richten zich vaak op de vraag: Hoe bereik ik dat de volgende versie van deze tekst in wording, een betere tekst wordt in termen van de ideale tekst.

Wie zo'n schrijfverleden heeft - en wie heeft dat eigenlijk niet? - staat nogal vreemd tegenover zo'n schrijfprocesbenadering waarbij herschrijven er niet zo zeer op gericht is een betere tekst te maken, maar een andere tekst die dan ook op een andere manier geproduceerd wordt. Vergelijking van de verschillende processen 'achter' de twee versies geeft dan meer inzicht. Dat daardoor misschien ook 'betere' teksten ontstaan is dan mooi meegenomen.

Op de themabijeenkomst zullen mensen uit heel verschillende onderwijssoorten over hun ervaringen met tekstbesprekingen vertellen. Het volgende komt aan bod.

1. Er is in de afgelopen jaren een 'tekstverwerkingsprogramma' voor het basisonderwijs ontwikkeld dat ondersteuning biedt aan het stelonderwijs en dat onder andere geprobeerd heeft gebruik te maken van technieken voor tekstbespreking. Het programma is inmiddels op een aantal basisscholen 'uitgeprobeerd'. Ervaringen daarmee zullen op de themamiddag gepresenteerd worden, zo mogelijk ook door de betrokken docenten.
2. In diezelfde afgelopen jaren is er samen met verschillende basisscholen een handleiding voor stelonderwijs gemaakt. De handleiding baseert zich enerzijds op een zogenaamd fase-model voor schrijfonderwijs en probeert anderzijds heel concreet de tekstbespreking te introduceren. Ook hierover zullen ervaringen gepresenteerd wor-

den op de thema-middag, zo mogelijk ook weer door betrokken docenten.

3. Tenminste één Pabo-docent Nederlands heeft zijn studenten op hun stagescholen laten werken met (delen van) het tekstverwerkingsprogramma en (van) de handleiding. We hopen dat deze studenten op de thema-middag over hun ervaringen daarmee willen komen vertellen.
4. Aan de Nijmeegse universiteit is de laatste jaren hard gewerkt aan een schrijfvaardigheidsprogramma voor eerste en tweede-jaars studenten, waarin de tekstbespreking een zeer centrale rol speelt. Groepjes van 2 à 4 tweede-jaars studenten worden toegewezen aan een mentor uit het derde jaar. De tweede-jaars studenten hebben in hun eerste jaar al kennis gemaakt met de 'theorie' en de praktijk van tekstbesprekingen. De praktijkervaring hebben ze opgedaan aan de hand van zogenaamde maatresponse: medestudenten hebben gereageerd op teksten in wording. Ook hebben ze tekstbesprekingen gevoerd met hun docent.

De mentoren hebben aan het eind van hun tweede jaar een intensieve scholing gevolgd in tekstbespreking. Elke mentor, gesuperviseerd door een docent, organiseert nu voor haar/zijn groepje student-schrijvers een reeks individuele tekstbesprekingen volgens een bepaald model. Zowel de mentor als de student-schrijvers maken verslagen van de tekstbesprekingen en documenteren het schrijfproces. Alle versies die student-schrijvers produceren worden opgeslagen; daarnaast schrijven de student-schrijvers verantwoordingen over hun herschrijvingen. Zo ontstaat, in de vorm van een dossier, een uitvoerige documentatie over het schrijfproces en leerervaringen van de student-schrijvers. De cursus wordt afgesloten met een dossier-onderzoek.

Op de thema-bijeenkomst zullen mentoren en student-schrijvers rapporteren over hun ervaringen, over praktische problemen en oplossingen daarvoor.

Er zal dus een breed aanbod van praktijkervaringen op de thema-bijeenkomst gepresenteerd worden. Piet-Hein van de Ven, die als universitair docent heel nauw bij de opzet en uitwerking van het Nijmeegs Scriptorium betrokken is en die mede-auteur is van het hoofdstuk over voortgezet schrijfonderwijs in het handboek *Taaldidactiek aan de basis*, is bereid gevonden om de thema-bijeenkomst in te leiden en alle presentaties in te kaderen. Wie het ontgaan is:

van de hand van Piet-Hein van de Ven verschenen artikelen over schrijfonderwijs in *Moer*, en wel de nummers 1992: 8 en 1993: 1

Het is overigens zeker niet de bedoeling dat de deelnemers alleen maar zullen zitten luisteren en kijken. Een belangrijk deel van de tijd wordt ingeruimd voor doen: zelf een tekst schrijven en zelf tekstbesprekingen met een collega houden.

Het bestuur hoopt dat het met het vaststellen van dit thema een goede en interessante keus gemaakt heeft. Het zou het natuurlijk op hoge prijs stellen als de VON'ers deze keus zouden 'belonen' met een hoge opkomst; het lijkt de moeite waard er een (vrije) middag aan te spenderen.

Het bestuur doet intussen natuurlijk ook andere dingen dan thema-bijeenkomsten voorbereiden. Daarvan hier een overzicht te geven zou de aantrekkelijkheid van deze rubriek niet vergroten. Maar het is misschien interessant een enkel onderwerp te noemen. En dan komt natuurlijk de invoering van de basisvorming direct naar voren: bijna geen enkele docent komt daar dit cursusjaar en alle volgende niet mee in aanraking of misschien in botsing. Samen met de andere leden van het *Platform van vakinhoudelijke verenigingen in het voortgezet onderwijs* (VVO) overlegt het bestuur halfjaarlijks met het *Procesmanagement Basisvorming* (PMB). Het PMB weet vooralsnog de indruk te wekken goed te luisteren naar deze veldstemmen en een open oor te hebben voor heel praktische problemen. Ook laat het PMB er geen misverstand over bestaan dat de invoering van de basisvorming een tamelijk 'helse' klus is waar bij verwachtingen over snelle successen niet al te hoog mogen zijn. Naar mijn indruk houdt het PMB ervan de vrijheid van de scholen met betrekking tot een flink aantal aspecten van de invoering te benadrukken. Sommige collega's wekken wel eens de indruk die vrijheid niet zo erg op prijs te stellen. Tijdens het laatste overleg stond bijvoorbeeld het toekomstig gebruik van landelijke toetsen ter discussie, althans voorzover daarover al iets bekend is. Het gaat erop lijken dat een school bij het omzetten van de ruwe scores in cijfers een flinke eigen beleidsmarge krijgt. Niet iedereen was daar even enthousiast over, al werd niet altijd duidelijk waar de schoen wrong. Interessante discussiestof leverden ook de resultaten van de enquête die het PMB eind 1992 heeft gehouden en die ze jaarlijks wil herhalen. (De enquête kende verrassenderwijs een zeer hoog responsepercentage.) Het verslag van dit over-

leg is jammer genoeg op dit moment nog niet verschenen; misschien dat ik in een volgende aflevering van deze rubriek nog wat dieper op de inhoud kan ingaan.

Verwant aan het werk van het PMB is dat van de *Revisiecommissie Examenprogramma's Algemene Eindexamenvakken MAVO en VBO*. Begin mei van dit jaar heeft het bestuur met de commissie overlegd over een concept examenprogramma Nederlands. Het bestuur had stevige kritiek op het concept waar naar ook deze commissie gewillig luisterde. Vooral de relatie tussen de kerndoelen basisvorming en de gepresenteerde eindtermen heeft het bestuur onder vuur genomen. Naar de mening van het bestuur moet het voor leerlingen onmogelijk geacht worden in één jaar van de kerndoelen naar de eindtermen te komen. Ook had het bestuur veel moeite met het ontbreken van specificaties van de eindtermen spreken/luisteren, omdat het vreest dat waar specificaties ontbreken, geen toetsen ontwikkeld zullen worden.

De commissie toonde zich bij monde van haar voorzitter zeer dankbaar voor de geleverde kritiek. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de commissie zal verwerken van de geleverde kritiek. Weliswaar is het Raadplegingsrapport inmiddels verschenen - in een uiterst summiere vorm, wat niet direct hoopvol stemt als het gaat om het honoreren van de kritiek - maar het definitieve advies van de commissie aan de minister zal pas 15 september aanstaande gepubliceerd worden. Overigens krijgt het bestuur dan opnieuw gelegenheid om commentaar te leveren, dan aan de minister.

Tot zijn verrassing kreeg het bestuur vlak voor de zomervakantie de proeftoets Basisvorming Nederlands van het CITO toegestuurd met het verzoek daarop gericht commentaar te leveren. Jammer genoeg moest dat commentaar op zo korte termijn ingeleverd worden, dat met geen mogelijkheid aan het verzoek voldaan kon worden. Het bestuur heeft verlenging van de periode aangevraagd, maar daarop nog geen reactie ontvangen. Het bestuur vindt die toetsen zo belangrijk dat het een werkgroepje samengesteld heeft dat de toetsen gaat bestuderen. Wie daaraan mee wil doen, kan zich melden bij de secretaris van het bestuur. In een volgende VON-Info zal het bestuur vrijwel zeker op de toetsen terugkomen.

Ik wil graag eindigen met een woord van dank. In-

grid Evers heeft anderhalf jaar lang met grote inzet en interesse het secretariaat van het bestuur verzorgd. Haar woon- en werkomstandigheden veranderen zodanig dat ze haar functie ter beschikking heeft moeten stellen. Gelukkig blijft ze wel lid van het bestuur.

Ingrid,

namens de VON

heel erg bedankt!

Ik hoop dat de nieuwe secretaris, Maarten van Rooij uit Nijmegen, zich in de volgende VON-Info aan de VON'ners wil presenteren.